

BÍLÁ TMA

František Čáp • Československo 1948 • válečné psychologické drama

Anotace

Vrcholí druhá světová válka. Skupina partyzánů je během hustého sněžení zatlačena do hor. Několik zraněných a ošetřujících se skryje v zemi, kde však brzy dochází zásoby a obklíčení je blízko. Dramatický válečný film vykresluje intenzivní prožitky slovenských partyzánů, ohrožených nejen německou armádou, ale i hladem a vlastními strachy.

Kontext

Partyzánský snímek vznikl na oslavu čtvrtého výročí Slovenského národního povstání. Kulturní politika země v této době podléhala novým ideologickým požadavkům a *Bílá tma* odpovídá tomuto kurzu především díky pozitivnímu zobrazení osvoboditelské Rudé armády. Ta je individualizována prostřednictvím postavy statečného a optimistického Dugina.

Dobově poplatný titul znamenal paradoxně konec kariéry Františka Čápa v československém filmu. Režisér se ohradil protinegativním výrokům dělnické poroty na I. filmovém festivalu pracujících ve Zlíně a následná štvavá mediální kampaň vedla k zákazu jeho umělecké činnosti a odchodu do exilu.

OTÁZKY

1. Vysvětlete, co je to válečný film.
2. Jak *Bílá tma* tuto charakteristiku splňuje a do jaké míry se od ní odchyluje?
3. Co je to „bílá tma“?
4. Jak je tento jev zobrazen ve filmu a jak ovlivňuje jeho obrazovou stránku?
5. Co je to typizované vykreslení postavy (skupiny postav)?
6. Kdo a jak je tímto způsobem zobrazen ve filmu *Bílá tma*?
7. Kdy v českých dějinách 20. století docházelo k masovým odchodům do exilu?
8. Znáte některé naše filmaře, kteří se prosadili v cizině, a jejich díla?

ÚKOLY

1. Každý z aktérů se s probíhajícími událostmi vyrovnává jinak. Srovnajte charakter a prožívání vojáka Dugina a mladičké Rozky.

2. Inscenujte některou pasáž odehrávající se v zmljance bez zvukového projevu. Co je na takovém úkolu obtížné? Jak musíte přizpůsobit své vyjadřování?

3. Vyzkoušejte si tvorbu různých propagačních materiálů. Můžete si vybrat z několika možností: slogan, plakát nebo trailer. Záleží na vás, zda se zaměříte na shrnutí děje, ideologii, žánrová specifika nebo například prostředí, ve kterém se film odehrává. Svoje rozhodnutí vysvětlíte.

4. Kritická recepce

Srovnajte úryvky ze dvou dobových recenzí. Na které aspekty snímku se hodnotitelé zaměřili? Co hodnotí pozitivně, co naopak negativně? Jak se do textu promítá politický postoj obou deníků?

Rudé právo 27. 8. 1948 – Karel Vaněk

„Bílá tma“ je nepochybně přínos našemu filmovnictví. Zejména po zásadní stránce námětu. Má však také své chyby, spadající spíše na vrub scénáře, který kreslí obyvatele zmljanky povrchně, útržkovitě, převážně jako pesimistické, zahořklé, bezradné a zklamané. S takovými vlastnostmi by v boji mnoho nepořídili, třebaže se v závěru jako zázrakem vzchopí. Tyto nedostatky a některé nepřesnosti (hučení „kaťuší“, ačkoliv je fronta 60 km vzdálena a j.) již správně postřehla dělnická porota zlínského festivalu. Režii lze vytknout rozpačitý akademismus a chlad, zbytečné naturalistické scény a vnějškovou sensačnost (poprava na pile, operace). [...] Hodnotíme-li tento film vcelku, je nutno zjistit, že to je opět jedno dílo mimořádné ideové síly a hodnoty, a ukazatel cesty naší filmové dramaturgii. Proto je možno jej také mimořádně přísně měřit. Krásný příklad plodné spolupráce nejen mezi českými a slovenskými, ale i mezi našimi a sovětskými filmaři! Film, schopný nás čestně reprezentovat ve světové kinematografii a důstojný příspěvek k oslavám Slovenského národního povstání!

Lidové noviny 28. 8. 1948 – Jiří Brdečka

V úhrnném hodnocení stavíme Bílou tmu na jedno z předních míst poválečné československé kinematografie. Ale škoda! Mohl to být film světový a byla to právě realizace, která způsobila, že se tak nestalo. A přece třeba vyslovit obhajobu režiséra Čápa. Neboť hlavní příčina jeho nezdaru tkví v okolnosti, že náměty z vojáckého ovzduší, ovzduší krve, špíny, potu a utrpení jsou mu na hony vzdáleny. A tvrdím: zpracuje-li náš film, temata vyprávějící o rozkladu buržoasie, nenalezne citlivějšího režiséra nad Františka Čápa.